

конференції (5-6 жовтня 2017 року, м. Херсон). – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2017 – 168 с.

Наталія Власенко

кандидат біологічних наук,
доцент кафедри початкової освіти,
природничих і математичних дисциплін та методик
їх викладання Полтавського національного
педагогічного університету імені В.Г. Короленка

ЕКОЛОГІЧНА СВІДОМІСТЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Активне впровадження ідей екологічної освіти й виховання на сучасному етапі розвитку українського суспільства регламентовано Національною доктриною розвитку освіти України у XXI ст., Концепцією екологічної освіти в Україні, Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. тощо.

21 лютого 2018 року уряд затвердив новий Державний стандарт початкової освіти, за яким учитимуться перші класи Нової української школи в наступному навчальному році. Однією з ключових компетентностей є екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства.

Екологічна свідомість – це вищий рівень психічного відображення природного, штучного, соціального середовища та свого внутрішнього світу; рефлексія місця та ролі людини в екологічному світі, а також саморегуляція цього відображення.

Для екологічної свідомості властиві усі ознаки свідомої діяльності людини з тією особливістю, що вона ініційована екологічним змістом.

Екологічна свідомість має трикомпонентну структуру [2, с. 79]:

- психічне відображення природного, соціального, штучного та внутрішнього середовища – когнітивний компонент;
- ставлення до цього середовища – емотивний компонент;
- саморефлексія та саморегуляція в навколишньому середовищі (стратегії та технології взаємодії) – поведінковий компонент.

Когнітивний компонент ставлення до довкілля у молодшому шкільному віці являє собою початкові знання про закони існування природи та про важливість взаємодії людини і довкілля. Це пізнання формується передусім на уроках природничого циклу, а також на екскурсіях та під час безпосередньої екологічної діяльності, яку організують дорослі.

Емотивний компонент у молодшому шкільному віці може

розвиватися завдяки творчій діяльності – малюванню, фотографуванню, а також створенню цікавих оповідань про природу. Розвиваючи емотивний компонент, ми поглиблюємо особистісне ставлення до елементів довкілля [1, с. 201].

Мотиваційний компонент позитивного ставлення до навколишнього середовища у молодшому шкільному можна формувати, спираючись як на прагматичний підхід до довкілля, яке є джерелом нашого існування, так і на естетичний: красиве довкілля дарує нам насолоду.

Поведінковий компонент ставлення до довкілля у молодшому шкільному віці формується, на основі всіх вищезазначених компонентів (когнітивного, емоційного й мотиваційного) у процесі взаємодії із природою, у процесі діяльності, спрямованої на охорону та розвиток довкілля, яку організують дорослі: вихователі, психологи, батьки, а також у процесі творчого осмислення краси навколишнього світу.

Загальною ж тенденцією розвитку екологічної свідомості молодших школярів та формування їхньої екологічної поведінки є наступне: у молодшому шкільному віці здійснюється перехід від споглядання довкілля до перетворювальної діяльності у цьому довкіллі. Означений процес супроводиться накопиченням досвіду спілкування з природою у супроводі дорослих: батьків, вихователів, учителів. У період молодшого школярства дитина розширює своє пізнання про світ та, за участі дорослого і на підставі певних уявлень, починає будувати свої стосунки із цим світом, а відтак, головною метою екологічної освіти формування поняття про взаємозв'язок, взаємодію, взаємозалежність людини і довкілля, а також набуття певного досвіду практичної діяльності з охорони та розвитку довкілля.

Крім того, у ставленні молодшого школяра до довкілля починає виразно проявлятися моральний компонент. Діти вже здатні усвідомлювати свою поведінку у довкіллі як правильну або ж неправильну (моральну – аморальну). Сприяє формуванню морального компонента обговорення з дітьми різних ситуацій, що стосуються взаємовідносин людини та довкілля. Ефективною тут буде рольова гра, яка допомагатиме формуванню суб'єктного ставлення до елементів довкілля – рослин, тварин, птахів, комах тощо.

Таким чином, якщо екологічне виховання та екологічне навчання молодших школярів буде проводитися на достатньо високому рівні, це сприятиме успішному формуванню еколого-орієнтованої свідомості даної вікової категорії. Водночас дослідники констатують, що більшість дітей серед молодших школярів, з одного боку, володіють правилами та нормами екологічної поведінки, а з іншого – не мають можливості виявляти активність для захисту й охорони довкілля. З огляду на це вчителям і психологам, які займаються екологічною освітою та екологічним вихованням молодших школярів, варто долучатися до природоохоронних заходів разом зі своїми вихованцями. Це стане важливим чинником переходу від споглядання оточуючого світу до діяльності, спрямованої на охорону та розвиток життєвого середовища. Загальна тенденція розвитку суб'єктивного ставлення до світу природи у молодшому шкільному віці виражається в накопиченні досвіду психологічної та практичної взаємодії з різноманітними природними об'єктами.

Список використаних джерел

1. Назарук В. Психолого-педагогічні закономірності екологічної освіти молодших школярів // Український науковий журнал "Освіта регіону". – № 3. – 2011. – С. 205-209.
2. Львовичкіна А.М. Основи екологічної психології: Навч. посібник. – К.: МАУП, 2004. – 136 с.

Людмила Московець

викладач психолого-педагогічних
дисциплін Кременчуцького педагогічного
коледжу імені А.С. Макаренка

УРАХУВАННЯ ВЧИТЕЛЕМ НУШ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

У 6 – 7 років, коли дитина вступає до школи, повністю змінюється спосіб її життя. Вона потрапляє в нове соціальне середовище, що зумовлює висування до неї нових вимог, вимагає зміни поведінки. У дитини виникає внутрішня потреба у пізнанні навколишнього світу, у навчанні.

Навчальна діяльність, в основі якої лежить постійна взаємодія учня з дорослим, впливає на психічний розвиток дитини, а тому учитель, реалізуючи завдання НУШ, має враховувати особливості пізнавальної і емоційної сфери школяра. І мова, в першу чергу, йде про вивчення психологічних властивостей, якостей, процесів конкретної дитини. Лише за цієї умови учитель зможе здійснювати дитиноцентризм, враховувати потреби, інтереси учня.

В основі психічних процесів лежать нервові зв'язки в корі головного мозку. Поверхня мозку розділена на дві півкулі – праву і ліву. Кожна півкуля спеціалізується на обробці інформації і управлінні поведінкою. Це явище назвали латералізацією. В 60-ті роки ХХ століття Роджерс Сперрі з колегами підтвердили наявність латералізації. Ліва півкуля контролює моторну поведінку правої частини тіла, а права – лівої. В деяких аспектах функціонування одна півкуля може бути більш активною, ніж інша. Права півкуля відповідає за дотик лівої руки, зорово-просторові образи і уявлення, творче мислення, уяву, сприймання музики, живопису. Ліва півкуля сприяє дотику правої руки, усній мові, читанню, письму, логіці, математиці [4, с. 324]. Латералізовані, тобто спеціалізовані функції вказують на більшу активність в даній сфері, ніж в інших.

Розвиток півкуль проходить не синхронно. Зокрема, лінгвістичні здібності активно розвиваються у дошкільному віці, тому ліва півкуля в цей період активно росте. Права півкуля інтенсивно розвивається у молодшому шкільному віці. Загалом, спеціалізація півкуль головного мозку завершується в підлітковому віці [4, с. 324].

Учитель має враховувати такі особливості мозку людини і підбирати